

DOELEN VOOR DE KRINGLEIDER

De kringleden helpen begrijpen:

1. dat de geschiedenisboeken in de Bijbel anders zijn dan gewone geschiedenisboeken in de wereld.
2. dat zij zelf ook een belangrijke deel hebben aan Gods geschiedenis in deze wereld.

I. AANBIDDING

1. Gebed.

Bid voor Gods leiding door zijn Geest, bewust te worden van Gods aanwezigheid en te luisteren naar zijn stem.

2. Meditatie.

Aanbidding is eerbiedig ontzag hebben voor God als Persoon.

Thema: God is een levend Persoon.

Lees onderstaande Bijbelgedeelten. Lees de uitleg voor of leg het in eigen woorden uit.

Psalm 115:2-8 en Exodus 3:4-12 bevatten een contrast tussen de afgoden en de ware, levende God.

Psalm 115:2-8.

2 Waarom zeggen de volken:

‘Waar is die God van hen?’

3 Onze God is in de hemel,

Hij doet wat Hem behaagt.

4 Hun goden zijn van zilver en goud,
gemaakt door mensenhanden.

5 Ze hebben een mond, maar kunnen niet spreken,
ze hebben ogen, maar kunnen niet zien,

6 ze hebben oren, maar kunnen niet horen,
ze hebben een neus, maar kunnen niet ruiken.

7 Hun handen kunnen niet tasten,

hun voeten kunnen niet lopen,

geen geluid komt uit hun keel.

8 Zoals zij, zo worden ook hun makers,

en ieder die op hen vertrouwt.

Exodus 3:4-12.

4 Maar toen de HEER zag dat Mozes dat ging doen, riep Hij hem vanuit de struik: ‘Mozes! Mozes!’ ‘Ik luister,’ antwoordde Mozes. 5 ‘Kom niet dichterbij,’ waarschuwde de HEER, ‘en trek je sandalen uit, want de grond waarop je staat, is heilig. 6 Ik ben de God van je vader, de God van Abraham, de God van Isaak en de God van Jakob.’ Mozes bedekte zijn gezicht, want hij durfde niet naar God te kijken.

7 De HEER zei: ‘Ik heb gezien hoe ellendig mijn volk er in Egypte aan toe is, Ik heb hun jammerklachten over hun onderdrukkers gehoord, Ik weet hoe ze lijden. 8 Daarom

ben Ik afgedaald om hen uit de macht van de Egyptenaren te bevrijden, en om hen uit Egypte naar een mooi en uitgestrekt land te brengen, een land dat overvloedig van melk en honing, het gebied van de Kanaänieten, de Hethieten, Amorieten, Perizzieten, Chivvieten en Jebusieten. 9 De jammerklacht van de Israëlieten is tot Mij doorgedrongen en Ik heb gezien hoe wreed de Egyptenaren hen onderdrukken. 10 Daarom stuur Ik jou nu naar de farao: jij moet mijn volk, de Israëlieten, uit Egypte weg leiden.’

11 Mozes zei: ‘Maar wie ben ik dat ik naar de farao zou gaan en de Israëlieten uit Egypte zou leiden?’ 12 God antwoordde: ‘Ik zal bij je zijn. En dit zal voor jou het teken zijn dat Ik je heb gestuurd: als je het volk uit Egypte hebt weggeleid, zullen jullie God bij deze berg vereren.’

a. De aard en de invloed van de afgoden.

Mensen maken dikwijls afgoden die op henzelf lijken! Maar hoewel deze afgoden ogen hebben, kunnen ze niet zien en hoewel ze oren hebben, kunnen ze niet horen! Ze kunnen ook niet spreken of handelen. Afgoden zijn dood! De invloed van afgoden is dodend. De aanbidding van afgoden of een andere god dan de HEER is helemaal tevergeefs! Zo’n god is altijd door mensen verzonnen en zal nooit reageren!

Nog erger! De Bijbel waarschuwt dat wie een afgod met zijn handen maakt, zal worden zoals zijn afgod. En wie een afgod aanbidt, zal worden zoals zijn afgod (Psalm 115:8)! Wie een andere ‘god’ dan de HEER met zijn verstand verzint, zal worden zoals zijn verzonnen ‘god’. En wie deze verzonnen ‘god’ aanbidt, zal ook worden zoals zijn verzonnen ‘god’. Wie een moderne afgod maakt met zijn verstand, gevoel, creatieve kunst of ambitie, zal ook worden als zijn afgod!

b. De aard en de invloed van de enige ware en levende God.

In tegenstelling tot de aanbidding van gemaakte afgoden of verzonnen ‘goden’, zullen mensen die de enige, ware en levende God aanbidden, steeds meer en meer worden als de levende God! Aanbidding van de levende God brengt verandering in wie we zijn, in hoe we zijn en in wat wij doen! De levende God is levend en wie Hem aanbidt zal steeds meer levend worden!

c. De ware en levende God is een levend Persoon en functioneert als een persoon.

God is niet een onpersoonlijke kracht, maar heeft allerlei persoonlijke functies. God spreekt (door de Bijbel en zijn Geest) duidelijk en verstaanbaar tot ons. Daarom kunnen wij weten wat God zegt. Wij kunnen Gods gedachten, gevoelens, verlangens en wil kennen naar de mate waarin Hij besluit om deze aan ons bekend te maken.

God ziet alles. Hij ziet niet alleen wat wij doen, de zichtbare dingen, maar ook de onzichtbare dingen. Hij ziet onze ellende en pijn en ons innerlijk leven.

God hoort alles. Hij hoort onze gesprekken, ons fluisteren, onze gebeden en ons geroep om hulp.

God heeft een hart met gevoelens en emoties. Hij is begaan met ons lijden en met ons welzijn. De Bijbel zegt dat God zijn liefde toont, maar ook zijn heilige ongenoeven. De Bijbel zegt, dat Hij bedroefd kan worden en verheugd kan zijn.

God handelt ter wille van ons door naar de aarde te komen om ons te redden. En God betreft ons bij zijn plan door aan ons een zinvolle taak te geven evenals hij dat aan Mozes gaf. God zendt ons niet alleen erop uit om een taak te doen, maar Hij gaat Zelf met ons mee en helpt ons bij de uitvoering van onze taak, evenals Hij met Mozes meeging om hem te helpen bij de uitvoering van zijn taak.

d. De ware en levende God is een levend Persoon en heeft mensen geschapen naar zijn beeld.

God is niet een verzinsel, creatie of projectie van het menselijke verstand. Integendeel, wij mensen zijn juist bedacht en geschapen door God. God heeft mensen naar zijn beeld geschapen, maar het beeld van de mens en het wezen van de mens mag niet gebruikt worden om het wezen van God te verklaren! Ook mag de persoonlijkheid van de mens niet gebruikt worden als standaard voor de persoonlijkheid van God. De persoonlijkheid van God is aan de ene kant de basis voor de persoonlijkheid van de mens. Aan de andere kant is de persoonlijkheid van God juist heel anders dan de persoonlijkheid van de mens.

De mens heeft allerlei overeenkomsten met de persoonlijkheid van God. Wij mensen kunnen spreken, omdat God spreekt. Wij kunnen zien, omdat God ziet. Wij kunnen rationeel denken, omdat God rationeel denkt. Wij kunnen keuzes en beslissingen maken, omdat God kiest en besluit.

Maar terwijl de persoonlijkheid van de mens begrensd en onvolmaakt is, is de persoonlijkheid van God oneindig en volmaakt. Het grote verschil tussen de persoonlijkheid van God en de persoonlijkheid van de mens is dat bij God een innerlijke onderscheiding bestaat (Vader, Zoon en Heilige Geest), maar bij de mens bestaat geen innerlijke onderscheiding.

e. De ware en levende God is een levend Persoon en gaat met mensen om.

Omdat God en mensen 'persoonlijk' zijn, kunnen God en mensen met elkaar omgaan! We kunnen met elkaar spreken, elkaar kennen, de gevoelens van elkaar begrijpen en met elkaar meewerken. Als God enkel een onpersoonlijke macht was, zou een persoonlijke relatie en vertrouwelijke

omgang helemaal niet mogelijk zijn! Maar omdat God een Persoon is, is zo'n persoonlijke relatie en vertrouwelijke omgang met Hem wel mogelijk. Het is zelfs de persoonlijke ervaring van miljoenen christenen! God is hoogverheven en majestueus, maar niet op een manier waarop hij geen persoonlijke omgang met mensen wil hebben. "De HEER is een Vriend van wie Hem vrezen (kennen, ontzag hebben, vertrouwen, gehoorzamen, liefhebben)" (Psalm 25:14¹).

3. Aanbidding.

Laat iedereen in de kring om de beurt God (in één of twee zinnen) God aanbidden als Degene die een Persoon is en vertrouwelijk met ons wil omgaan.

II. INLEIDING THEMA

Het thema voor deze bijeenkomst is:

De geschiedenisboeken (Jozua).

Lees voor of leg uit.

De 12 geschiedenisboeken in het Oude Testament zijn Jozua, Rechters (Richteren), Ruth, 1+2 Samuël, 1+2 Koningen, 1+2 Kronieken, Ezra, Nehemia en Ester. Wanneer we de geschiedenisboeken in het Oude Testament lezen, dan moeten we ons laten leiden door een juist begrip van de 'geschiedenis' zoals die in de Bijbel vastgelegd is.

1. De Geschiedenis in de Bijbel heeft een 'heilig' karakter.

De geschiedenis in de Bijbel is een geschiedenis die *apart gezet* werd van de gewone geschiedenis in de wereld, omdat God Zelf de Maker van deze geschiedenis is. De geschiedenis in de Bijbel is echt gebeurd, maar wijst naar een andere, hogere werkelijkheid.

De geschiedenis in het Oude Testament is geen gewone geschiedenis van het natuurlijke of nationale volk, Israël, te midden van andere volken, maar de geschiedenis van Gods volk in de tijd van het Oude Testament. Het is geen seculiere geschiedenis, maar *heilsgeschiedenis* gedurende de periode van de schepping tot de eerste komst van Jezus Christus, d.w.z., gedurende 'de oude bedeling'. Het woord 'bedeling' komt niet voor in de Bijbel, maar is een aanduiding voor 'een door God bepaalde tijdsperiode'. In de Bijbel zijn er maar twee bedelingen: het Oude Testament beschrijft de heilsgeschiedenis van Gods volk gedurende de oude bedeling en het Nieuwe Testament beschrijft de heilsgeschiedenis van Gods volk gedurende de nieuwe bedeling.

¹ Psalm 25:14 (NBG) Des HEREN vertrouwelijke omgang is met wie hem vrezen.

2. De geschiedenis in de Bijbel gaat over verlossing en oordeel.

De ‘geschiedenis’ in de Bijbel is een deel van Gods bijzondere openbaring (bekendmaking) van Zichzelf, zijn gedachten en daden aan ons. Dit doet Hij door woorden, door gebeurtenissen en door mensen. Het zijn allemaal feiten. De ‘geschiedenis’ in de Bijbel is de verkondiging van Gods woorden en daden (profetie) over de verlossing van zijn volk en over het oordeel over zijn vijanden. De ‘geschiedenis’ in de Bijbel is Gods heilsgeschiedenis – het maakt vooral Gods plan van verlossing bekend. Dus, God openbaart Zichzelf niet alleen door de Wet (wetboeken) en de Profeten (profetische boeken), maar ook door de geschiedenisboeken. Daarom noemt de Hebreeuwse Canon de geschiedenisboeken van Jozua tot 2 Koningen ‘de vroegere profeten’ en de profetische boeken van Jesaja tot Maleachi ‘de latere profeten’.

III. UITWISSELING STILLE TIJD (30 min.)

Laat iedereen in de kring om de beurt in het kort vertellen of voorlezen wat hij of zij uit één of meerdere van de stille tijden uit de toegewezen Bijbelgedeelten geleerd heeft.

Thema: Gods werk door Jozua en de rechters

- Dag 1 Jozua 3:1-17.
Overtocht over de Jordaan.
- Dag 2 Jozua 5:13–6:27.
Vernietiging van Jericho.
- Dag 3 Jozua 23:1-16.
Afscheidsrede van Jozua.
- Dag 4^{BS} Rechters (Richteren) 2:1-16.
Waarom God rechters aan Israël gaf.
- Dag 5 Rechters (Richteren) 7:1-25.
De rechter Gideon overvalt de Midjanieten.
- Dag 6 Rechters (Richteren) 16:1–31.
God bereikt zijn doel door Simsons dood.
- Dag 7 Ruth 1:14-18 en 2:5-23.
Ruths toewijding aan God en kennismaking met Boaz.
- Dag 8^{BS} Ruth 3:1-18 en 4:1-22.
Ruths huwelijksaanzoek en huwelijk met Boaz.
- Dag 9 1 Samuël 2:12-36.
Het wangedrag van de zonen van rechter Eli.
- Dag 10 1 Samuël 3:1-21.
Samuël geroepen.

IV. EXTRA UITWISSELING (15 min.)

Onderdeel IV is optioneel. Indien er na de uitwisseling van stille tijd nog tijd overblijft, kan onderstaande als extra gespreksstof dienen.

1. Bespreking studie.

Bespreek eventueel de studie n.a.v. een aantal van onderstaande vragen.

Thema: De geschiedenisboeken.

- Welke bijzondere betekenis heeft de geschiedenis in de Bijbel?
- Wat zijn de drie belangrijkste beelden (typen) in het Oude Testament en wat beelden zij uit?
- Hoe wordt de verlossing voorgesteld als een nieuwe schepping?
- Hoe wordt de verlossing voorgesteld als een nieuwe exodus?
- Hoe wordt de verlossing voorgesteld als een nieuw herstel of terugkeer uit ballingschap?
- Wat zijn de overeenkomsten tussen de boeken Jozua in het Oude Testament en het boek Handelingen in het Nieuwe Testament?

2. Toewijding.

Laat de kringleden over de volgende vraag nadenken en hun antwoord opschrijven in hun map:
“Welk aandeel heb jij of zou jij willen hebben in Gods verlossingsgeschiedenis in deze wereldgeschiedenis?”

3. Persoonlijke uitwisseling.

Bespreek eventueel de persoonlijke voortgang en toewijding. Is er iemand die nog iets wil uitwisselen over (zijn leven met Jezus in) de afgelopen week? Is er iets wat iemand moeilijk vindt? Hoe voelt hij/zij zich eronder?

V. MEMORISATIE (5 min.)

1. Overhoring.

Laat de kringleden twee aan twee elkaars memorisatieverzen overhoren (de laatste vijf verzen).

2. Memorisatie van het nieuwe Bijbelvers.

Verduidelijk het memorisatievers.

DE GESCHIEDENISBOEKEN

1 Korintiërs 10:6

Die gebeurtenissen
zijn een voorbeeld voor ons,
een waarschuwing dat we niet
naar het kwade moeten verlangen,
zoals zij.

1 Korintiërs 10:6 (GNB)

3. Repetitie van de Bijbelboeken.

De 12 kleine profetische boeken:

Hosea, Joël, Amos, Obadja, Jona, Micha, Nahum, Habakuk, Sefanja, Haggai, Zacharia, Maleachi.

VI. BIJBELSTUDIE (45 min.)

Thema: Gods volk in de wereld

1. Bijbelstudie.

Gebruik de 5-stappenmethode en bestudeer:

Rechters (Richteren) 2:1 – 3:4.

1 Er kwam een engel van de HEER (NBG: de Engel des HEREN) uit Gilgal naar Bochim. Daar zei Hij: 'Ik heb jullie uit Egypte geleid naar het land dat Ik jullie voorouders onder ede had beloofd. Ik heb gezegd dat Ik mijn verbond met jullie nooit zou verbreken. **2** Maar jullie mochten geen verdragen sluiten met de inwoners van dit land en hun altaren moesten jullie afbreken. Maar jullie hebben niet geluisterd naar wat Ik heb gezegd. Hoe hebben jullie dat kunnen doen? **3** Daarom heb Ik besloten dat Ik de inwoners van dit land niet voor jullie zal verdrijven. Zij zullen jullie in hun netten verstrikken en hun goden zullen jullie ondergang worden.' **4** Toen de engel van de HEER (NBG: de Engel des HEREN) deze woorden tot de Israëlieten had gesproken, barstte het volk in gejammer uit. **5** Ze noemden die plaats Bochim en brachten er offers aan de HEER.

6 Toen Jozua de volksvergadering had ontbonden, waren de Israëlieten erop uitgetrokken om het land in bezit te nemen, elke stam het gebied dat hun was toegewezen.

7 Zolang Jozua leefde, had het volk de HEER gediend. Ook na zijn dood waren ze de HEER blijven dienen zolang de stammen werden aangevoerd door Jozua's leeftijdsgenoten, die getuige waren geweest van de grootse daden die de HEER voor Israël had verricht. **8** Jozua, de zoon van Nun, de dienaar van de HEER, was gestorven toen hij honderdtien jaar oud was. **9** Hij was begraven in het gebied dat hem was toegewezen: in Timnat-Cheres in het bergland van Efraïm, ten noorden van de Gaäs.

10 Toen ook zijn leeftijdsgenoten met hun voorouders waren verenigd, kwam er een volgende generatie, die niet vertrouwd was met de HEER en wat Hij voor Israël had gedaan.

11 De Israëlieten begonnen te doen wat slecht is in de ogen van de HEER: ze gingen de Baäls dienen. **12** Ze keerden de HEER de rug toe, de God van hun voorouders, die hen uit Egypte had geleid, en begonnen achter andere goden aan te lopen die werden vereerd door de volken waartussen ze woonden. Door voor die vreemde goden te buigen krenkten ze de HEER. **13** Ze keerden Hem de rug toe om Baäl en de Astartes te dienen.

14 Toen ontstak de HEER in woede tegen de Israëlieten. Hij leverde hen uit aan roversbenden en aan de hen omringende vijanden, zodat ze daartegen geen stand meer hielden. **15** Telkens als ze iets tegen hun vijanden ondernamen, werkte de HEER hen tegen, zoals Hij hun

gezegd en gezworen had. Steeds weer kregen de Israëlieten het zwaar te verduren.

16 Dan liet de HEER een rechter optreden om het volk te leiden en het te bevrijden van de roversbenden. **17** Maar ook naar hun rechters luisterden ze niet; ze gaven zich af met andere goden en bogen zich voor hen neer. Binnen de kortste keren dwaalden ze weer af van de weg die hun voorouders waren gegaan: die hadden de geboden van de HEER gehoorzaamd, maar zij niet. **18** Steeds wanneer de HEER een rechter liet optreden, stond Hij die bij. Want wanneer het volk zuchtte onder het juk van onderdrukkers, kreeg de HEER medelijden en verlost Hij hen van hun vijanden zolang die rechter leefde. **19** Maar wanneer de rechter dan stierf, verviel het volk van kwaad tot erger. Meer nog dan hun voorouders liepen ze achter andere goden aan om die te dienen en bogen ze zich voor hen neer. Ze weigerden hardnekkig hun kwalijke praktijken op te geven.

20 De HEER ontstak in woede tegen Israël en zei: 'Dit volk overtreedt de regels van het verbond die Ik hun voorouders heb opgelegd en het luistert niet naar Mij.

21 Ik zal daarom geen enkel volk meer verdrijven dat nog in het land woonde toen Jozua stierf.' **22-23** De HEER had die volken namelijk in het land laten blijven en ze niet onmiddellijk verdreven omdat Hij de Israëlieten op de proef wilde stellen. Hij had ze niet aan Jozua uitgeleverd, omdat Hij wilde zien of de Israëlieten zich net als hun voorouders zouden houden aan de weg die Hij hun had gewezen of niet.

Rechters 3

1-2 Om de Israëlieten die de strijd tegen de Kanaänieten niet hadden meegemaakt te leren hoe het er in de oorlog aan toegaat (dus alleen om de nieuwe generaties die nog geen ervaring met de strijd hadden opgedaan daarmee vertrouwd te maken), had de HEER de volgende volken in het land laten blijven: **3** de Filistijnen in hun vijf vorstendommen en verder de Kanaänieten, de Sidoniërs en de Chiwrietten die in het Libanongebied leefden, vanaf de Baäl-Hermon tot aan Lebo-Hamat. **4** Deze volken waren overgebleven om de Israëlieten op de proef te stellen, opdat de HEER te weten zou komen of zij de geboden zouden gehoorzamen die Hij hun voorouders bij monde van Mozes had opgelegd.

2. Nadruk.

- God beloofde dat Hij zijn genadeverbond met zijn verbondsvolk nooit zou verbreken (2:1). Zijn verbond hield dan ook stand in de tijd van het Oude Testament (vgl. 1 Koningen 19:18²) en in de tijd van het Nieuwe Testament (2 Korintiërs 6:16³) en wordt

² **1 Koningen 19:18** Ik zal in Israël niet meer dan zeventuizend mensen in leven laten, alleen degenen die niet voor Baäl hebben gekniel en hem niet hebben gekust.

³ **2 Korintiërs 6:16** Wat heeft de tempel van God met afgoden te maken? Wijzelf zijn de tempel van de levende God, zoals God heeft gezegd: 'Ik zal bij hen wonen en in hun midden verkeren, ik zal hun God zijn en zij mijn volk.'

uiteindelijk volkomen vervuld bij de tweede komst van Jezus (Openbaring 21:3⁴).

- b. De volgende generatie van het verbondsvolk kon al opgroeien zonder kennis van God en zijn werken (2:10).
- c. Mensen, die afstammen van mensen uit Gods verbondsvolk, maar die de valse goden nalopen (2:11-12), schenden en verbreken Gods verbond (2:20; vgl. Hebrreeën 8:7-9⁵).
- d. God beschouwt hen niet langer meer als 'zijn verlorene volk' (Hosea 1:9⁶). Zij vallen weer onder de toorn van God (2:13,20; vgl. Johannes 3:36⁷; Romeinen 1:18⁸).
- e. God straft hen door ze over te geven aan de macht van hun vijanden (2:14) of door ze over te geven aan hun zondige gewoonten (vgl. Romeinen 1:24,26-28⁹). Gods hand is dan tegen hen om hen tegen te werken (2:15).
- f. God bewijst genade aan zijn verbondsvolk (gelovige verlorene mensen en ongelovige onverlorene mensen) door rechters aan te stellen, die hen verlossen uit de macht van hun plundersers (2:16; vgl. Handelingen 26:16-18¹⁰).

⁴ **Openbaring 21:3** Ik hoorde een luide stem vanaf de troon, die uitriep: 'Gods woonplaats is onder de mensen, hij zal bij hen wonen. Zij zullen zijn volken zijn en God zelf zal als hun God bij hen zijn.'

⁵ **Hebrreeën 8:7-9** 7 Zou het eerste verbond zonder gebreken zijn geweest, dan zou er geen tweede voor in de plaats hebben hoeven komen. 8 Maar God berispt zijn volk met de woorden: 'De dag zal komen – spreekt de Heer – dat ik een nieuw verbond zal sluiten met het volk van Israël en met het volk van Juda. 9 Niet een verbond zoals ik dat sloot met hun voorouders toen ik hen bij de hand nam om hen weg te leiden uit Egypte, want aan dat verbond zijn ze niet trouw gebleven. Daarom heb ik mijn handen van hen afgetrokken – spreekt de Heer.'

⁶ **Hosea 1:9** Toen zei de HEER: 'Noem hem Lo-Ammi (Hebreeuws: niet mijn volk), want jullie zijn mijn volk niet meer en ik zal er voor jullie niet meer zijn.'

⁷ **Johannes 3:36** Wie in de Zoon gelooft heeft eeuwig leven, wie de Zoon niet wil gehoorzamen zal dat leven niet kennen; integendeel, Gods toorn blijft op hem rusten.'

⁸ **Romeinen 1:18** En vanuit de hemel openbaart Gods toorn zich over al het kwaad en onrecht van hen die met hun onrechtvaardigheid de waarheid geweld aandoen.

⁹ **Romeinen 1:24,26-28** 24 Daarom heeft God hen in hun lage begeerten uitgeleverd aan zedeloosheid, waarmee ze hun lichaam ontrenten. 26 Daarom heeft God hen uitgeleverd aan ontrentende verlangens. De vrouwen hebben de natuurlijke omgang vervuild voor de tegennatuurlijke, 27 en ook de mannen hebben de natuurlijke omgang met vrouwen losgelaten en zijn in hartstocht voor elkaar ontbrand. Mannen plegen ontucht met mannen; zo worden ze ervoor gestraft dat ze van God zijn afgedwaald. 28 Omdat ze het beneden hun waardigheid achtten God te erkennen, heeft God hen overgeleverd aan hun eigen onbetrouwbaarheid en doen ze wat verwerpelijker is.

¹⁰ **Handelingen 26:16-18** 16 Maar kom nu overeind, sta op, want ik ben aan je verschenen om je aan te stellen als mijn dienaar, opdat je bekend zult maken dat je mij hebt gezien en zult getuigen van alles wat ik je nog zal laten zien. 17 Ik zal je daarbij beschermen tegen je eigen volk en tegen de heidenen, naar wie ik je uitzend 18 om hun de ogen te openen, zodat ze zich van de duisternis naar het licht keren, en van de

- g. Aanvankelijk moest Israël de goddeloze Kanaänitische volken uitroeien (Deuteronomium 7:1-2¹¹) Omdat Israël ongehoorzaam was aan Gods bevel, strafte God Israël door deze volken niet langer te verdrijven. Deze goddeloze volken werden middelen om Israël op de proef te stellen om te kijken of zij op Gods weg zou wandelen of niet (2:22).

3. Uitleg voor de kringleider.

(1) Israël en de Kanaänitische volken

Een groot deel van de geschiedenisboeken in het Oude Testament gaat over het bestaan van Gods (verbondsvolk, theocratische) volk, Israël, die tussen de omringende ongelovige volken woont.

Het boek Rechters (Richteren) verhaalt hoe Gods volk telkens weer van God afdwaalde en hoe God hen dan overgaf aan de macht van de omringende volken (in het Nieuwe Testament: de wereld). God gebruikt de wereldse mensen om de gelovigen te straffen voor hun afdwalen van God. Het doel van Gods straf is om de gelovigen uiteindelijk tot Hem terug te brengen en zo te verlossen van zijn eeuwige oordeel en straf (vgl. de waarschuwende en oordelende bazuinen in Openbaring 9:20-21¹²)! God laat de ongelovigen (de wereld) toe om zijn volk op de proef te stellen ten einde te zien of de gelovigen God en zijn verbond trouw zouden blijven. Het doel van alle beproevingen is om de gelovigen volharding te leren en hun karakter te vormen (Romeinen 5:3-4¹³).

(2) Wie is de Engel van de HEER?

Het gaat hier niet om een engel van de HEER. De Engel van de HEER is een 'theofanie', een verschijning van God in de tijd van het Oude Testament. De Engel van de HEER is de persoon in wie God Zichzelf openbaart en die met Hem één in wezen is, hoewel Hij tegelijk van Hem onderscheiden wordt. In sommige Bijbelgedeelten, wordt de Engel van de HEER direct geïdentificeerd met de HEER (JaHWeH) Zelf, terwijl Hij in andere Bijbelgedeelten van de HEER onderscheiden wordt. Dit is al een verwijzing naar de Drie-eenheid.

macht van Satan naar God. Door het geloof in mij zullen ze vergeving krijgen voor hun zonden, en samen met allen die mij toebehoren zullen ze deel krijgen aan mijn koninkrijk.

¹¹ **Deuteronomium 7:1-2** 1 Straks zal de HEER, uw God, u naar het land brengen dat u in bezit zult nemen en veel volken voor u op de vlucht jagen: de Hethieten, de Girgasieten, de Amorieten, de Kanaänieten, de Perizzieten, de Chivvieten en de Jebusieten – zeven volken die groter en machtiger zijn dan u. 2 Wanneer de HEER, uw God, u de overwinning op hen schenkt, moet u hen doden. U mag geen vredesverdrag met hen sluiten en hen niet sparen.

¹² **Openbaring 9:20-21** 20 Maar de andere mensen, die deze plagen overleefden, keerden zich niet af van hun zelfgemaakte goden. Ze bleven die goden aanbidden en de beelden van goud, zilver, brons, steen en hout, die niet kunnen horen of zien en zich niet kunnen verroeren. 21 Evenmin braken ze met hun leven van moord en toverij, van ontucht en diefstal.

¹³ **Romeinen 5:3-4** 3 En dat niet alleen, we prijzen ons zelfs gelukkig onder alle ellende, omdat we weten dat ellende tot volharding leidt, 4 volharding tot betrouwbaarheid, en betrouwbaarheid tot hoop.

a. *De Engel van de HEER is de zichtbare openbaring van de HEER.*

De Engel van de HEER verschijnt aan Mozes als een vuurvlam in een braamstruik (Exodus 3:2¹⁴). Hij zei dat Hij “de God van Abraham, de God van Isaak en de God van Jakob” was en dat zijn Naam “Ik ben, die Ik ben” (NBG) is (Exodus 3:6,14-16). Deze Naam is enerzijds een uitdrukking die aanduidt dat het onmogelijk is om Gods wezen in welke naam dan ook uit te drukken. Anderzijds is het een uitdrukking die aanduidt dat God voor eeuwig trouw zal zijn aan zijn verbond (vgl. 2 Timoteüs 2:11-13 HSV¹⁵). Hier is de Engel van de HEER de zichtbare openbaring van de HEER aan zijn volk.

* Vergelijk de Engel van de HEER in het Oude Testament met Jezus Christus in het Nieuwe Testament, die God zichtbaar aan de mensen openbaart (Matteüs 11:27¹⁶; Johannes 1:18¹⁷; 17:6¹⁸; Kolossenzen 1:15¹⁹).

b. *De Engel van de HEER is de openbaring van de aanwezigheid van de HEER.*

In Exodus 23:20-23²⁰, beloofde de HEER dat een Engel zichtbaar vóór zijn volk uit zou trekken naar het Beloofde Land, om hen te bewaren op de weg en hen te brengen naar hun bestemming. In vers 22 zijn de Engel en de HEER verwisselbare persoonlijkheden, omdat de HEER zegt, “Als je Hem gehoorzaamt en alles doet wat Ik zeg!” De Engel kan zonden vergeven, iets wat alleen de HEER kan doen. En “de naam van de HEER is in deze Engel” (NBG) d.w.z., de HEER, die Zichzelf openbaart, is echt in deze Engel aanwezig.

In Exodus 33:1-3,14-16²¹, beloofde de HEER hetzelfde. De HEER legde uit dat op deze wijze “de tegenwoordigheid van de HEER” met zijn volk meegaat. Hier is de Engel van de HEER de openbaring van de aanwezigheid van de HEER met zijn volk.

* Vergelijk de Engel van de HEER in het Oude Testament met Jezus Christus in het Nieuwe Testament, die “God met ons” genoemd wordt (Matteüs 1:23) en “macht heeft om zonden te vergeven” evenals God (Marcus 2:10a²²).

c. *De Engel van de HEER is de Verlosser en Beschermers.*

In Rechters 2:1 zegt de Engel van de HEER dat Hij de grote verbondsbelofte aan Abraham, Isaak en Jakob gemaakt heeft en dat Hij zijn verbondsvolk uit Egypte heeft doen trekken. In Psalm 34:8²³ en Psalm 35:4-7²⁴, legt de Engel van de HEER zich rondom wie Hem (de HEER) vrezen en verdrijft hun belagers. Hier is de Engel van de HEER de openbaring van de verlossing en bescherming van de HEER – Hij is dus de Verlosser en Beschermers.

* Vergelijk de Engel van de HEER in het Oude Testament met Jezus Christus in het Nieuwe Testament, die zijn schapen verlost uit de klauwen van hun belagers en beschermt (Johannes 10:9-10²⁵).

¹⁴ **Exodus 3:2** Daar verscheen de engel van de HEER aan hem in een vuur dat uit een doornstruik opvlamde.

¹⁵ **2 Timoteüs 2:11-13** 11 Dit is een betrouwbaar woord. Wat als wij met Hem gestorven zijn, zullen wij ook met Hem leven. 12 Als wij volharden, zullen wij ook met Hem regeren. Als wij Hem verloochenen, zal Hij ons ook verloochenen. 13 Als wij ontrouw zijn, blijft Hij getrouw. Hij kan Zichzelf niet verloochenen. (God blijft getrouw, niet alleen aan zijn verbondbelofte, maar ook aan zijn dreigement als zijn verbondsvolk het verbond verbreken)!

¹⁶ **Matteüs 11:27** Alles is mij toevertrouwd door mijn Vader, en niemand dan de Vader weet wie de Zoon is, en wie de Vader is, dat weet alleen de Zoon, en iedereen aan wie de Zoon het wil openbaren.

¹⁷ **Johannes 1:18** Niemand heeft ooit God gezien, maar de enige Zoon, die zelf God is, die aan het hart van de Vader rust, heeft hem doen kennen.

¹⁸ **Johannes 17:6** Ik heb aan de mensen die u mij uit de wereld gegeven hebt uw naam bekendgemaakt. Zij waren van u, maar u hebt hen aan mij gegeven.

¹⁹ **Kolossenzen 1:15** Beeld van God, de onzichtbare, is hij, eerstgeborene van heel de schepping.

²⁰ **Exodus 23:20-23** Ik stuur een engel voor jullie uit om je op je tocht te beschermen en je naar de plaats te brengen die ik voor jullie bestemd heb. 21 Neem je voor hem in acht, gehoorzaam hem zonder tegenspreken, want hij handelt in mijn naam (NBG: mijn naam is in hem) en zou jullie je opstandigheid niet vergeven. 22 Als je hem gehoorzaamt en alles doet wat ik zeg, zal ik de vijand van jullie vijanden zijn en jullie onderdrukkers onderdrukken. 23 Mijn engel zal voor jullie uit gaan naar het gebied van de Amorieten, de Hethieten, Perizzieten, Kanaänieten, Chivwieten en Jebusieten, en ik zal die volken uitroeien.

²¹ **Exodus 33:1-3,14-16** De HEER zei tegen Mozes: ‘Vertrek van hier, met het volk dat je uit Egypte hebt weggeleid, en ga naar het land waarvan ik Abraham, Isaak en Jakob onder ede heb beloofd dat ik het aan hun nakomelingen zou geven, 2-3 een land dat overvloedig van melk en honing. Ik zal een engel voor je uit sturen en ik zal de Kanaänieten, de Amorieten, Hethieten, Perizzieten, Chivwieten en Jebusieten verdrijven. Maar ik trek niet met jullie mee, want jullie zijn een onhandelbaar volk en ik zou jullie daarom onderweg kunnen doden.’ 14 De HEER antwoordde: ‘Moet ik dan zelf meegaan om je gerust te stellen?’ 15 Mozes zei: ‘Als u niet zelf meegaat, laat ons dan niet verder trekken. 16 Hoe zou moeten blijken dat u mij goedgedinzd bent, mij en ook uw volk, tenzij u met ons meegaat? Alleen dan nemen wij immers een bijzondere plaats in onder de volken die de aarde bewonen.’

²² **Marcus 2:10a** Ik zal u laten zien dat de Mensenzoon volmacht heeft om op aarde zonden te vergeven.

²³ **Psalm 34:8** De engel van de HEER waakt over wie hem vrezen, en bevrijdt hen.

²⁴ **Psalm 35:4-7** Dat beschaamd en vernederd worden wie mij naar het leven staan, dat eerloos terugdeinzen wie mij kwaad willen doen. 5 Laten zij verwaaien als kaf in de wind wanneer de engel van de HEER hen opjaagt, 6 laat hun weg donker en glad zijn wanneer de engel van de HEER hen vervolgt. 7 Zonder reden hebben ze een net gespannen, zonder reden een kuil voor mij gegraven.

²⁵ **Johannes 10:9-10** Ik ben de deur: wanneer iemand door mij binnenkomt zal hij gered worden; hij zal in en uit lopen, en hij zal weidegrond vinden. 10 Een dief komt alleen om te roven, te slachten en te vernietigen, maar ik ben gekomen om hun het leven te geven in al zijn volheid.

d. De Engel van de HEER is de Rechter.

In 1 Kronieken 21:11-30²⁶, zond God de Engel van de HEER als de verderfengel om een deel van Jeruzalem met een plaag te verdelgen, omdat koning David tegen God gezondigd had. Hier is de Engel van de HEER de openbaring van de rechtspraak van de HEER. Hij is dus de Rechter, die Gods oordeel voltrekt.

* Vergelijk de Engel van de HEER in het Oude Testament met Jezus Christus in het Nieuwe Testament, aan wie het gehele oordeel gegeven is (Johannes 5:22²⁷) en die de mensen die zich niet bekeren uit alle volken bij zijn tweede komst zal oordelen (Openbaring 19:11-16²⁸).

e. De Engel van de HEER is de Middelaar tussen de HEER en zijn dienaren.

In Zacharia 1:8-11²⁹, zond de HEER een groep ruiters op paarden (engelen) naar de hele wereld om die te inspecteren. Toen ze terugkeerden, brachten ze verslag uit aan de Engel van de HEER. Hier is de Engel van de HEER de Middelaar tussen de HEER en zijn dienaren (andere engelen).

* Vergelijk de Engel van de HEER in het Oude Testament met Jezus Christus in het Nieuwe Testament, die de Middelaar tussen God en mensen is (1 Timoteüs 2:5³⁰).

f. De Engel van de HEER is de Bemiddelaar voor anderen bij de HEER.

In Zacharia 1:12-13³¹, pleitte de Engel van de HEER bij de HEER en vroeg om genade voor Jeruzalem en de steden van Juda. Hier is de Engel van de HEER de Bemiddelaar voor anderen bij de HEER.

* Vergelijk de Engel van de HEER in het Oude Testament met Jezus Christus in het Nieuwe Testament, die als Hogepriester altijd leeft om bemiddelend te pleiten voor de mensen die verlost zijn (Hebreeën 7:25³²).

g. De Engel van de HEER is de Advocaat (Voorspraak) voor anderen bij de HEER.

In Zacharia 3:1-4³³, stond de aardse hogepriester met vuile kleren voor de Engel van de HEER, terwijl de satan hem aanklaagde. In vers 2 zijn de Engel van de HEER en de HEER verwisselbare persoonlijkheden, omdat de Engel van de HEER 'de HEER' genoemd wordt (NBG). Als hemelse Hogepriester verdedigde Hij de aardse hogepriester, liet zijn vuile kleren (ongerechtigheden) weghalen en liet hem schone kleren (feestkleren, statiegewaad als symbool van een positie van gerechtigheid) aandoen: Hij, de hemelse Hogepriester, rechtvaardigde de aardse hogepriester! Hier is de Engel van de HEER de Advocaat, die de door satan aangeklaagden verdedigt tegen de aanklager en die hen rechtvaardigt!

* Vergelijk de Engel van de HEER in het Oude Testament met Jezus Christus in het Nieuwe Testament, die onze Verteenwoordiger (Advocaat, Voorspraak) is bij God de Vader in de hemel (1 Johannes 2:1-2³⁴) en ons met Zichzelf en zijn volkomen gerechtigheid bekleedt (Romeinen 13:14³⁵).

---

²⁶ **1 Kronieken 21:11-30** Gad ging naar David en zei tegen hem: 'Dit zegt de HEER: Alsjeblieft, wat heb je liever? 12 Drie jaar hongersnood, drie maanden – voortdurend belaagd door het zwaard van je tegenstanders – opgejaagd worden door je vijanden, of drie dagen getroffen worden door het zwaard van de HEER: de pest in het land, een engel van de HEER die in het hele gebied van Israël dood en verderf zaait? Zegt u maar wat voor antwoord ik moet geven aan degene die mij gezonden heeft.'

²⁷ **Johannes 5:22** De Vader zelf velt over niemand een oordeel, maar hij heeft het oordeel geheel aan de Zoon toevertrouwd.

²⁸ **Openbaring 19:11-16** 11 Ik zag dat de hemel geopend was, en dit zag ik: een wit paard met een ruiter, die 'Trouw en betrouwbaar' heet, die een rechtvaardig vonnis velt en een rechtvaardige strijd voert. 12 Zijn ogen waren als een vlamvend vuur en op zijn hoofd had hij veel kronen. Er stond een naam op hem geschreven die niemand kende, alleen hijzelf. 13 Hij droeg met bloed doordrenkte kleren. Zijn naam luidde 'Woord van God'. 14 De hemelse legermacht, gekleed in zuiver, wit linnen, volgde hem op witte paarden. 15 Uit zijn mond komt een scherp zwaard waarmee hij de volken zal slaan, en hij zal hen met een ijzeren herdersstaf hoeden. Hij zal de wijnpers van de hevige woede van de almachtige God treden. 16 Op zijn kleding en op zijn dij staat de naam 'Hoogste Heer en koning'.

²⁹ **Zacharia 1:10-11** De man die tussen de mirtestruiken stond zei: 'Dit zijn de ruiters die de HEER heeft gestuurd om de aarde te doorkruisen.' 11 De ruiters zeiden tegen de engel van de HEER, die tussen de mirtestruiken stond: 'Wij hebben de hele aarde doorkruist. Overal is het vredig en stil.'

³⁰ **1 Timoteüs 2:5** Want er is maar één God, en maar één bemiddelaar tussen God en mensen, de mens Christus Jezus.

---

³¹ **Zacharia 1:12-13** Toen riep de engel van de HEER uit: 'HEER van de hemelse machten, hoe lang zal het nog duren voor u erbarmen toont met Jeruzalem en de steden van Juda, waarop u nu al zeventig jaar verbolgen bent?' Daarop antwoordde de HEER de engel die met mij sprak met troostende en bemoedigende woorden.

³² **Hebreeën 7:25** Zo kan hij ieder die door hem tot God komt volkomen redden, omdat hij voor altijd leeft en zo voor hen kan pleiten.

³³ **Zacharia 3:1-4** Vervolgens liet hij me de hogepriester Jozua zien. Deze stond voor de engel van de HEER, met aan zijn rechterhand Satan, die tegen hem pleitte. 2 De engel van de HEER (NBG: De HERE) zei tegen Satan: 'De HEER zal je het zwijgen opleggen. De HEER, die Jeruzalem heeft uitverkozen, zal jou het zwijgen opleggen. Is deze Jozua niet een stuk zwartgeblakerd hout dat uit het vuur is weggerukt? Nu was Jozua in vuile kleren voor de engel verschenen. Deze zei tegen degenen die voor hem stonden: 'Trek hem de vuile kleren uit.' En tegen Jozua zei hij: 'Hierbij reinig ik je van alle schuld en kleed ik je in feestelijk gewaad.'

³⁴ **1 Johannes 2:1** Kinderen, ik schrijf u dit opdat u niet zondigt. Mocht een van u echter toch zondigen, dan hebben wij een pleitbezorger bij de Vader: Jezus Christus, de rechtvaardige.

³⁵ **Romeinen 13:14** Omkleed u met de Heer Jezus Christus en geef niet toe aan uw eigen wil, die begeerten in u opwekt.

h. De Engel van de HEER is de Middelaar van het verbond van de HEER.

In Maleachi 3:1³⁶, wordt de Engel van de HEER ‘de Heer’ (Hebreeuws: Adonai, Grieks: kurios) genoemd als een aanduiding van zijn majesteit als Koning (Heerser en Rechter). Hij wordt ook ‘de Engel van het verbond’ genoemd, omdat hij de Middelaar van het verbond van de HEER met zijn volk is. Hier is de Engel van de HEER de Middelaar van Gods verbond in zowel het Oude als het Nieuwe Testament. De HEER zou zijn bode (Johannes de Doper) sturen om de weg voor de Engel van de HEER (de HEER zelf, vgl. Jesaja 40:3³⁷; Marcus 1:3³⁸) voor te bereiden. Hij zou zijn volk enerzijds reinigen en louteren en anderzijds aanklagen en richten (vgl. Lucas 2:34³⁹). Hij komt om te verlossen *en* te oordelen!

* Vergelijk de Engel van de HEER in het Oude Testament met Jezus Christus in het Nieuwe Testament, die de Middelaar van het nieuwe verbond is (Hebreeën 8:6⁴⁰) en kwam om de gelovigen te reinigen met zijn bloed (1 Johannes 1:7⁴¹), maar de ongelovigen aan te klagen (vgl. Matteüs 21:43-44⁴²). Jezus Christus kwam om te verlossen (Johannes 3:17⁴³), maar wie Hem verwerpt zal geoordeeld worden (Johannes 3:18⁴⁴; 12:48⁴⁵)!

---

³⁶ **Maleachi 3:1** Let op, ik zal mijn bode zenden; hij zal de weg voor mij effenen. Opeens zal hij naar zijn tempel komen, de Heer naar wie jullie uitzien, de engel van het verbond naar wie jullie verlangen. Komen zal hij – zegt de HEER van de hemelse machten.

³⁷ **Jesaja 40:3** Hoer, een stem roept:

‘Baan voor de HEER (Hebreeuws: JHWH) een weg door de woestijn, effen in de wildernis een pad voor onze God.

³⁸ **Marcus 1:3** Luid klinkt een stem in de woestijn: “Maak de weg van de Heer (Grieks: kurios) gereed, maak recht zijn paden!”

³⁹ **Lucas 2:34** Simeon zegende hen en zei tegen Maria, zijn moeder:

‘Weet wel dat velen in Israël door hem ten val zullen komen of juist zullen opstaan. Hij zal een teken zijn dat betwist wordt,

⁴⁰ **Hebreeën 8:6** Maar Jezus is dus aangesteld voor een eerbiedwaardiger dienst, in die zin dat hij bemiddelaar is van een beter verbond, dat zijn wettelijke grondslag heeft gekregen in betere beloften.

⁴¹ **1 Johannes 1:7** Maar gaan we onze weg in het licht, zoals hijzelf in het licht is, dan zijn we met elkaar verbonden en reinigt het bloed van Jezus, zijn Zoon, ons van alle zonde.

⁴² **Matteüs 21:43-44** 43 Daarom zeg ik u: het koninkrijk van God zal u worden ontnomen, en gegeven worden aan een volk dat het wel vrucht laat dragen. 44 Wie over die steen struikelt zal gebroken worden, en iedereen op wie die steen valt zal worden verpletterd.’

⁴³ **Johannes 3:17** God heeft zijn Zoon niet naar de wereld gestuurd om een oordeel over haar te vellen, maar om de wereld door hem te redden.

⁴⁴ **Johannes 3:18** Over wie in hem gelooft wordt geen oordeel uitgesproken, maar wie niet in hem gelooft is al veroordeeld, omdat hij niet wilde geloven in de naam van Gods enige Zoon.

⁴⁵ **Johannes 12:48** Wie mij afwijst en mijn woorden niet aanneemt heeft al een rechter: alles wat ik gezegd heb zal op de laatste dag over hem oordelen.

Conclusie.

Het is duidelijk dat de Engel van de HEER niet een geschapen engel is. De Engel van de HEER is in het Oude Testament *de verschijning* van de HEER (JaHWeH) Zelf.

Hij moet gelijk gesteld worden met de Heer Jezus Christus vóór zijn menswording. Evenals de Engel van de HEER in het Oude Testament, is de Heer Jezus Christus, de tweede Persoon van de Drie-enige God, de Zoon van God in het Nieuwe Testament, *de zichtbare openbaring* van de onzichtbare God (Johannes 1:1,14,18; Kolossenzen 1:15; 2:9⁴⁶). Ná de eerste komst van Jezus Christus, *verschijnt* de Engel van de HEER niet meer!

Evenals de Engel van de HEER in het Oude Testament, werd Jezus Christus in het Nieuwe Testament door God de Vader gezonden.

Ze hadden soortgelijke taken: namelijk te openbaren, te bemiddelen, voorspraak te doen, te leiden, te beschermen, te verlossen en te oordelen.

Evenals de Engel van de HEER, wordt de Heer Jezus Christus van God de Vader en God de Heilige Geest onderscheiden. Jezus Christus nam naast zijn goddelijke natuur ook de menselijke natuur aan (Filippenzen 1:5-11).

Andere verwijzingen naar de Engel van de HEER zijn Genesis 16:7-14; 22:11-18; 31:11-13.

VII. GEBED (8 min.)

Bid met elkaar als antwoord op wat God zegt. Laat iedereen in de kring om de beurt (in één of twee zinnen) naar God toe reageren op wat hij in deze bijeenkomst van Hem leerde.

Bid met elkaar voor elkaar (Romeinen 15:30) en voor anderen (Kolossenzen 4:12).

VIII. VOLGENDE BIJeenKOMST (2 min.)

Deel de voorbereiding en de studie voor de volgende keer uit.

---

⁴⁶ **Kolossenzen 2:9** Want in hem is de goddelijke volheid lichamenlijk aanwezig